

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1557. Soc. 18.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

Annus 1557. Soc. 18.

Moritur Rex
Joannes III.
Ejus virtus, &
amor in So-
cietatem.

Die undecimâ Junii, quam jure in nefastis numeret Societas, fatale mortis imperium subiit Ulyssipone anno ætatis 55. regni 35. Joannes III. Lusitanæ Rex, & post Ignatium, ipsiusmet Ignatii Confessione, alter Societatis Parens. Nam DEus Opt. Max. Joannem destinavit, ut hanc minimam Societatem recens natam foveret complexu suo, imò antequam nasceretur. Nondum eam Sancta Sedes numeraverat religiosas inter familias, cum Joannes suscepit protegendam. Neque propagavit solum intra limites dictionis suæ in Europa, Africa, Asia & America, sed in dominiis aliorum, dum Joannis patrocinio vel in ea intravit, vel ingressam stabiliri fecit.

2. Eminebat omnigenis virtutibus, quæ Christianum Regem exornant. Si spectetur in DEUM, ac res sanctas veneratio, & studium augendi religionem, vix erit angulus in Lusitana Monarchia, quâ latè patet, ubi Joannis pietas non crexerit monumenta perennia. Ille nominavit primos Episcopos Leiricensem, Portalegrensem, Mirandensem, ac primum Eborensem Archiepiscopum; primum capitis viridis Episcopum, Æthiopiarum Patriarcham, & Episcopos duos, si quid humanitus contingeret, successuros; Coccinensem, & Malacensem primos, & in America Bahiensem.

3. Intra suam ditionem innumera jussit ædificari templa, designato redditu tum pro conservandis iis, tum pro alendis animarum Curionibus. Nihil magis Indiæ Præfectis, & cæteris ultramarinis commendabat, quàm fidei ministros, fideique amplificationem. Nostram Societatem præprimis dilexit, quod intellexisset à DEO missam, ut fidem apud idololatrias, & incultas gentes propagaret. Quoniam agnovit, quantum fidei propugnaculum foret tribunal quasi-
torum, in Lusitania, & India introduxit. Sacras familias, quas vivendi libertas corruerat, curavit instaurari per viros litteris & virtute excellentes à Castella accitos. Ne tam pia opera frigerent; nulli pepercit sumptui. Præter nostram Societatem illius favore sedem mansuram fixere in Lusitania PP. Capucini, & Franciscani.

4. Omitto infinita pietatis, ac divini cultus exempla, quibus æquavit Reges sanctissimos. Monumenta illius sunt ære perenniora Conimbricensis Academia, & nostrum Collegium ab ipso fundata, regiâq; dotata liberalitate: & in eadem urbe Collegia PP. Dominicanorum, monachorum S. Hieronymi, S. Augustini, Carmelitarum, & Religiosorum Ordinis Christi, quæ vel fundavit, vel auxit; monasterium S. Gonsalvi Amarantii, ubi coluntur divi cineres. Regium templum Bethlemiticum Ulyssipone à parente suo conditum, ab ipso absolutum. Adjecit nosocomio regio de Sanctis Ulyssipone bonam ædificii partem. Eboræ restituit aquæ ductum, opus Sertorii Romani, sed longâ annorum serie penitus dejectum. Plures arces validissimas extruxit. Regis eleemosynis juvit loca pia, & nosocomia, ac cœnobîa, nonnunquam etiam Gallaciæ & Castellæ religiosos. Nostris domibus, ac Collegiis Hispaniæ, Galliæ, Italiæ, & Germaniæ jubebat dari ex aromatibus Indicis & Brasiliis condimentis ampla subsidia.

5. Si regias dotes inspicimus, benevolentissimus fuit, ac prudentissimus. Mentis pondus, & consilium venerabantur, quos sua in consilia adhibebat. In eligendis Ministris, & Præfectis rem communem sive domi, sive belli administraturis singularem nactus felicitatem: per ipsos in regionibus ultramarinis gloriosissimas victorias obtinuit. In præmiandis de regno meritis nullus eo magnificentior. Classibus suis potentissimis terrore complevit vastissimas Orientis regiones, & contrivit Turcicam potentiam per mare rubrum.

6. Plura

6. Plura adhuc regiae in nos beneficentiae reliquit monumenta. Goæ divi Pauli Collegium amplum & augustam condidit. Jecit initia Regii Bahienfis, quæ profectus Rex Sebastianus. Porro Academiam Conimbricensem nobis regendam tradere voluit: at rejectum munus Rectoris Academici, quod infinitis negotiis forensibus intricetur religiosam pacem citra dubium turbaturis. Tum Rex, quod nobis non liceret alias profiteri facultates, obtulit moderandas Theologiae cathedras. Ad hæc Patres: esse sacras familias antiquiores; extinguui, quæ habeant, incitamenta ad incumbendum naviter in litteras; Societatem illis reddi per hoc odiosam, & invidiæ obnoxiam. Scio Tellium nostrum, & Sacchinum memorare, alio id tempore contigisse, quod attinet ad Theologiae cathedras. Tellius ait, Reginam Catharinam eas obtulisse. For-
Tel. 2. p. 1.6
c. 24. n. 4.
Sacch. 4. p. 1.
6 n. 115.
 san id evenit Rege vivo, & iterum post ejus mortem gubernante Reginâ.

7. Significavit tum Reginæ, tum cæteris Principibus, sibi gratum fore, si illis Patribus honoratis, (sic nostros vocabat) uterentur ad confelsiones. Propterea omnes apud nostros exponebant conscientias. Societati erudiendos tradidit Dynastarum filios, & Principem Joannem, uti suo loco dictum. Moriens commendavit, ut nepos Sebastianus sub disciplina Societatis adolesceret. Ad id vocatus Româ Ludovicus Gonsalvius, ut infra referetur.

8. Arduum est explicare, quanti fecerit Protoparentem nostrum Ignatium. Nullius erat hominis sententia. quæ plus momenti apud ipsum haberet, quam Ignatii; quod præsertim palam fecit, cum Divo postulante, consensit Simonem virum sibi gratissimum è Lusitania exire. Petiverat à Pontifice Julio, sibi mitteret in Lusitaniam Ignatium, ut posset ejus frui conspectu: pio voto non annuit Pontifex, quod inde magna, Societati, & Ecclesiæ bono incommoda orirentur.

9. Nihil pariter Ignatio potius, quam optimi Regis voluntati morem gerere. Ejus negotia plurimum promovit. Henrici Cardinalis sacra purpura, & amplificatio potestatis Inquisitorum per Ignatium expedita. In suis litteris frequenter appellat Joannem Societatis Patrem. Fatetur, quidquid ea sit, ipsi debere, *ipsum esse totius Societatis bonum & fulcrum*. Parentem sanctum in cognoscendo, & confitendo, quantum Societas deberet Joanni, sunt imitati filii sancti Franciscus Xaverius, & Franciscus Borgia. Plurima sacra, & preces aliæ pro ipsius anima sunt indicta per universam societatem. Conimbricense Collegium exequias celebravit tum oratione Latinâ, tum poematis, & cætero lugubri apparatu.

10. Vulgatâ Regis morte, Carolus V. Imperator ad consolandum in S. Borgia ven-
 tam acerbo funere, & tam communi, ac privato luctu Reginam sororem misit
 Ulysiponem S. Franciscum Borgiam. Iter aggressus est adhuc urente Sirio, & illi conu-
 viribus parum firmis. Eborâ cum jam nequiret iter continuare, in lectum de-
 cidit morbo gravissimo oppressus. Deploratâ salute, dixit Borgia, se intra diem
 quartum profecturum Ulysiponem. Maximâ omnium admiratione ita evenit.

11. In transitu Tagi furente procellâ, cum non paucae scaphæ & vecto-
 res mergerentur, Borgia sospes appulit ad littus. Jussu Reginæ hospitatus in
 palatio Enzobregæ, quod flumini proximum, ut in loco illo saluberrimo vires
 resciret. Pauci abierant dies, cum insperatò socios urget Borgia, ut migrent in
 nostram Professam domum. Credebant loci id amore paupertatis fieri; verum
 nocte se intendente supervenit insana procella, quâ validissimæ naves Indicæ in-
 ter se collisæ, & contractæ ruptis rudentibus tristi ruinâ littora compleverunt,
 Tagique undæ proximum ripis Enzobregæ palatium penè obruerant. Unde
 Borgiæ, & sociis nox contigisset planè formidanda, nisi divinitus habitâ fædis-
 simæ tempestatis notitiâ declinasset periculum. Borgia finitâ legatione, & no-
 stris suâ præsentia recreatis in Castellam revertitur. Regina, cui Rex moriens
 mandaverat reipublicæ curas, plurimum favit nostræ Societati, ulâque est nostro
 Michaële Turriano Confessario.

Antonius Franco.

G 2

12. Car.

Cardinalis
mirabiliter
à Leone sa-
natur.

Moritur Al-
phonfus Bar-
retus.

P. Andreas
Ramirius.

Occasio fun-
dandi Colle-
gii Brigantini.

12. Cardinali Henrico ex mærore ægrotanti Ulyssipone, divinitus apparuit Leo Henricus, qui tum Eboræ degebat Collegii Rector, apprehensaque illius manu pristinae sanitati restituit, atque ocyus iterum ab Angelo Domini, vel modo alio mirabili restituitur Eboræ. Inde nata Henrico ingens de Leonis virtute existimatio, & auctus amor in Principe adversus nostram Societatem.

13. Ulyssipone 12. Februarii vitam naturæ reddidit Alphonfus Barretus Portuensis, germanus Joannis Nunii Patriarchæ. Excelluit sui contemptu, & multo animarum zelo, quem vel tiro notum fecit raris exemplis, ut in ejus vita refero. Barcellis (oppidum est nobile dioecesis Bracharensis) è vivis migravit P. Andreas Ramirius: post morbum diuturnum eò missus fuerat, aurâ patriâ restituendus valetudini; at resurgente malo, patriam & vitam liquit. De ipso scriptum comperio, *instar hominis sancti vitam efflâsse, speculum fuisse virtutum.*

14. Hoc anno commentum insolitum ansum præbuit foundationi Collegii Brigantini. Presbyter quidam Castellanus hominem se fingens de Societate adierat Brigantium, nostraque ministeria bonâ famâ egerat. Cum cives erexissent ædificium monialibus habitandum, ipsis persuasit Fradiquius, id illi nomen, darent potius nostræ Societati: citra dubium futuram suis ministeriis, & filiorum instructione valde utilem: adirent P. Franciscum Borgiam Commissarium, ut urbis voto subscriberet. Placuit omnibus. Electi duo nobiles, pater, & filius; sed visum, iret cum ipsis Fradiquius. Timens suam nudari stropham, negabat id esse necessarium: verum consensit volentibus, atque omnes se viæ dederunt Vallisoletum.

15. In medio itinere Fradiquius de comitatu se subtrahens amplius non comparuit. Tum sibi persuadere, Fradiquium non Apostolum esse, sed impostorem, ut probabat res ipsa. Igitur deliberant, progrediendūne sit, an domum revertendum. Cum esset superata major pars itineris, pergunt ire Vallisoletum. Conveniunt Borgiam, telam omnem retexunt, suæ civitatis tradunt litteras. Legatis auditis, Borgia manantibus piis lacrymis, genua flectit coram Crucifixi simulacro, clarâ voce habet gratias ob modos, quibus ad se vocet animas, & Societatem citret augendam. Post dies aliquot, visis documentis foundationis oblata, ac negotio perpensio, respondit acceptare se novum Collegium. Quæ in rem opus forent, scripsit ad Lusitanum Provinciale, ad urbis Senatum; atque ad Ducem Brigantinum. Anno 1561. cum capimus Collegium habitare, recensito initia, cum ab eo anno computentur.

Annus 1558. Soc. 19.

Societatem
ingreditur
Benedictus
Toscanus.

1. **E**X eis, qui dedere nomen Ordini nostro, meretur specialem mentionem modus, quo DEUS sibi conjunxit Benedictum Toscanum Portuensem. Novembri ad nos venit Doctoris gradu in Jure Civili donatus. Quod polleret ingenio, mens ipsi erat ad magisteria conscendere. Cum hujusmodi Candidati lectione publicâ, ostentationem vocant, sui essent præbituri specimen; quo tempore Toscanus voluit adire suggestum, jus de more coram Academia expositurus, subito sensit evanuisse de memoria, quidquid ipsi, tametsi aliâs fideli, commendaverat. Igitur immodico suffusus rubore è conspectu se proripit. Inter has nubes fulsit illi divinum lumen; nam cognita rerum humanarum vanitate, se mancipans societati, apud nos vixit magno exemplo, mortuus in Brigantino Collegio.

Provincialis
cum sociis in
Romam: quæ
passi sunt.

2. Mense Januario iterum Provincialis cum aliis Patribus, mutato solum Ludovico Gonsalvio propter valetudinem, & ejus loco substituto Ignatio Azbedio, Romam aggressus est iter. Pervenerunt Complutum, cum declaratum voce præconis iussu Philippi Regis bellum adversus Pontificem, & non permitti transitum Romam: idcirco Patres in Lusitaniam reversi. Sed rebus hoc anno inter Regem, & Pontificem compositis, tertio iter idem terrestre suscepere, nempe